

PHÂN TÍCH ĐỀ, LẬP DÀN Ý CHO BÀI VĂN NGHỊ LUẬN

1. Phân tích đề

a. Đọc các đề và trả lời câu hỏi

Câu 1: Đề nào có định hướng cụ thể, đề nào đòi hỏi người viết phải tự xác định hướng triển khai?

- Đề 1: thuộc kiểu đề có định hướng cụ thể.
- Đề 2, đề 3: là đề mở đòi hỏi người viết phải tự xác định hướng triển khai.

Câu 2: Vấn đề cần nghị luận ở mỗi đề là gì?

- Đề 1: chuẩn bị hành trang vào thế kỉ mới.
- Đề 2: Tâm sự của Hồ Xuân Hương trong bài Tự Tình II.
- Đề 3: Một vẻ đẹp của bài thơ Câu cá mùa thu của Nguyễn Khuyến.

Câu 3:

a. Phạm vi bài viết đến đâu? Dẫn chứng, tư liệu thuộc lĩnh vực đời sống xã hội hay văn học?

- Đề 1: Phạm vi: Từ ý kiến của Vũ Khoan suy rộng ra những kiến thức, lĩnh vực đời sống. Dùng dẫn chứng, tư liệu thuộc lĩnh vực xã hội là chủ yếu.
- Đề 2: Phạm vi: Một khía cạnh nội dung của bài thơ Tự Tình II, người viết phải xem tâm sự đó là gì, diễn biến ra sao, được biểu hiện như thế nào. Dùng dẫn chứng, tư liệu thuộc lĩnh vực văn học là chủ yếu.
- Đề 3: Phạm vi: Giá trị nội dung và nghệ thuật trong bài thơ Câu cá mùa thu. Dùng dẫn chứng và tư liệu thuộc lĩnh vực văn học là chủ yếu.

b. Nội dung cần nhớ

- Khái niệm: Là công việc trước tiên trong quá trình làm một bài văn nghị luận

- Các bước tiến hành:

- Đọc kĩ đề bài, chú ý từ ngữ quan trọng.
- Xác định 3 yêu cầu.
- Yêu cầu về nội dung.
- Yêu cầu về hình thức.
- Yêu cầu về phạm vi tư liệu cần sử dụng.

2. Lập dàn ý

a. Mục đích

Tìm và lựa chọn ý sao cho bài viết có nội dung toàn diện, phong phú, bám sát đề, làm nổi bật trọng tâm của bài viết

b. Các bước tiến hành

- Xác lập luận điểm.
- Xác lập luận cứ.
- Sắp xếp luận điểm luận cứ:
 - Mở bài: Giới thiệu và định hướng triển khai vấn đề.
 - Thân bài: Sắp xếp các luận điểm, luận cứ trong luận điểm theo trình tự logic.
 - Kết bài: Tóm lược nội dung đã trình bày; nêu những nhận định, bình luận nhằm khơi gợi suy nghĩ cho người đọc.

3. Luyện tập

Câu 1: Phân tích hình tượng nhân vật Mị Châu trong tác phẩm: Truyện An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy.

Gợi ý làm bài

- Phân tích đề:

Kiểu đề: thuộc dạng đề định hướng rõ về nội dung, dạng đề nghị luận văn học,
Vấn đề nghị luận: Hình tượng nhân vật Mị Châu. Do đó người viết cần phải nhớ những chi tiết, sự kiện liên quan đến nhân vật và ý nghĩa của nhân vật trong tác phẩm

Dẫn chứng, tư liệu: thuộc phạm vi văn bản Truyện An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy, mà chủ yếu là nhân vật Mị Châu.

- Lập dàn ý:

Nhân vật Mị Châu là ai?

- Xuất thân
- Ngoại hình
- Tính cách...

Vai trò và vị trí trong câu chuyện:

- Những chi tiết, tình tiết có liên quan đến nhân vật.
- Đặt nhân vật trong mối liên quan đến các nhân vật khác trong câu chuyện.

Nhận xét về nhân vật:

- Là nhân vật như thế nào? (đối với diễn biến câu chuyện, quan điểm của mọi người ra sao về nhân vật).
- Suy nghĩ, đánh giá của cá nhân về nhân vật? (đúng, sai, tốt xấu).

Câu 2: Phân tích nhân vật Ngô Tử Văn trong Chuyện chức phán sự đền Tản Viên của Nguyễn Dữ.

Gợi ý làm bài

- Phân tích đề:

- Kiểu đề: thuộc dạng đề định hướng rõ về nội dung, dạng đề nghị luận văn học,
- Vấn đề nghị luận: Hình tượng nhân vật Ngô Tử Văn.
- Dẫn chứng, tư liệu: thuộc phạm vi văn bản Truyện An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy, mà chủ yếu là nhân vật Mị Châu.

- Lập dàn ý:

a. Mở bài

- Giới thiệu về tác giả Nguyễn Dữ và vị trí tác phẩm “Chuyện chức phán sự đền Tản Viên”.
- Giới thiệu về nhân vật Ngô Tử Văn: Là nhân vật trung tâm của truyện, đại diện tầng lớp trí thức yêu nước, dũng cảm, khảng khái, dám đứng lên chống cái ác, trừ hại cho dân.

b. Thân bài

1. Ngô Tử Văn – Lai lịch và tính cách.

- Lai lịch: Tên Soạn người huyện Yên Dũng, đất Lạng Giang.
- Tính cách: Khảng khái, cương trực nóng nảy thấy sự gian tà thì không chịu được.
- Danh tiếng: Nổi tiếng đến mức vùng Bắc vẫn khen là một người cương trực.
- Bằng cách giới thiệu trực tiếp, Nguyễn Dữ đã tạo cho nhân vật yếu tố chính xác, qua đó giúp người đọc tin tưởng vào sự có thật của nhân vật này.

=> Lời giới thiệu mang giọng điệu khen ngợi, hướng người đọc vào những hành động chính nghĩa của nhân vật.

2. Ngô Tử Văn và hành động đốt đền

a. Nguyên nhân đốt đền:

- Theo quan niệm truyền thống: Đốt đền là hành động báng bổ thần linh cho nên ai cũng kiêng kị không dám đụng chạm.
- Hành động của Ngô Tử Văn không phải phạm vào tín ngưỡng bởi đây là nơi trú ngụ của hồn ma tên tướng giặc họ Thôi – kẻ thù xâm lược nước ta. Đây là ngôi đền tà chẳng những không phù hộ cho dân lành mà còn làm yêu làm quái trong dân gian.
- Hành động của Ngô Tử Văn là hành động chính nghĩa của người thấy gian tà thì không chịu được.

=> Ca ngợi, đồng tình với hành động chính nghĩa của Ngô Tử Văn

b. Quá trình đốt đền

- Trước khi đốt: Tắm gội chay sạch, khấn trời => Thái độ nghiêm túc, kính cẩn. Đây không phải là hành động bộc phát nhất thời mà là hành động có chủ đích, có suy nghĩ kĩ lưỡng. Tử Văn là con người biết suy nghĩ và làm chủ hành động của mình, kính trọng thần linh.
- Khi đốt đền: Châm lửa đốt đền mặc cho mọi người lắc đầu lè lưỡi, vung tay không cần gì...=> Hành động cương quyết, dứt khoát vượt lên sự tưởng tượng của người thường.

=> Tử Văn dũng cảm, cứng rắn, dám làm những điều không ai có thể làm để diệt trừ cái ác.

c. Những sự kiện xảy ra sau khi Tử Văn đốt đền

- Tử Văn thấy khó chịu, đầu lảo đảo, bụng run run rồi nổi lên một cơn sốt rét.

- Cuộc đối đầu giữa Tử Văn và hồn ma tên tướng giặc.

- Tên tướng giặc giả làm cư sĩ đến đe dọa, mắng chửi Ngô Tử Văn, đòi dựng lại ngôi đền.
- Thái độ Ngô Tử Văn: Mặc kệ, ngồi ngất ngưỡng, tự nhiên.

=> Tử Văn là người can đảm, dũng mãnh khinh thường sự đe dọa, hống hách của tướng giặc

- Cuộc gặp gỡ giữa Tử Văn và thổ công:

- Thổ công: Kể lại sự việc mình bị hại nhưng vẫn nhẫn nhịn cam chịu, căn dặn Ngô Tử Văn cách đối phó với tên tướng giặc.
- Tử Văn: Kinh ngạc, hỏi kĩ lại chuyện và sẵn sàng chuẩn bị cuộc chiến với tên bách hộ họ Thôi.

=> Ngô Tử Văn đầy can đảm bản lĩnh, dám làm những điều cả thần thánh cũng phải kinh sợ. Là người dũng cảm, trọng nghĩa khí, bất bình và dám đấu tranh chống lại sự phi lí ở đời

=> Phản ánh hiện thực xã hội còn tồn tại những phi lí, trắng đen, thật giả lẫn lộn và những cuộc đấu tranh chính nghĩa của những con người cương trực

3. Ngô Tử Văn và cuộc chiến đấu dưới Minh ti

a. Thử thách với Ngô Tử Văn

- Những lời vu cáo xảo quyệt của hồn ma tên tướng giặc.
- Thái độ quát nạt, giận dữ của Diêm Vương

=> Tử Văn phải đương đầu với những thế lực mạnh, áp đảo

b. Thái độ và hành động của Ngô Tử Văn

- Bày tỏ thái độ cứng cỏi, thể hiện chí khí của mình trước thái độ uy quyền của Diêm Vương.

- Bình tĩnh, khẳng khái không chịu nhún nhường khi tranh đấu, đưa ra những bằng chứng thuyết phục, xin đem tư giấy đến Tản Viên chứng thực.
- Tử Văn được xử thắng kiện và được cử làm chức phán xử ở đền Tản Viên.

=> Tính cách là con người cứng cỏi, không chùn bước trước những thế lực xấu xa, quyết tâm đến cùng để bảo vệ lẽ phải.

4. Tử Văn nhận chức phán sự đền Tản Viên

- Là chi tiết kì ảo thể hiện niềm tin vào chân lí, khẳng định chính nghĩa luôn chiến thắng gian tà. Sự dũng cảm, kiên cường, khẳng khái diệt trừ cái ác của Tử Văn được đền đáp xứng đáng.
- Cuộc gặp gỡ của quan phán sự với người dân làng: Sự tin tưởng của nhân dân vào vị quan tốt.

5. Nghệ thuật xây dựng nhân vật

- Xây dựng cốt truyện hấp dẫn với những xung đột kịch tính.
- Xây dựng nhân vật thông qua hành động, lời nói để xây dựng tính cách.
- Sử dụng các thủ pháp nghệ thuật: Đối lập tương phản, liệt kê,..
- Sử dụng các chi tiết kì ảo.

c. Kết bài

- Khái quát nội dung và nghệ thuật xây dựng nhân vật Ngô Tử Văn.
- Khái quát về những bài học nhân sinh chính – tà, thiện – ác.

4. Kết luận

Sau bài học, các em cần:

- Nắm được cách thức phân tích một đề văn nghị luận.
- Biết cách lập dàn ý bài văn nghị luận.